

SKATTEUNDERLAGETS UTVECKLING

AV STOCKHOLMS STADS STATISTISKA KONTOR.

Sedan statistiska kontoret av investeringskommittén anmodats verkställa en utredning rörande den sannolika utvecklingen av skatteunderlaget i Stockholm budgetåren 1951—1961 får kontoret anföra följande.

En förutberäkning av skatteunderlagets utveckling kan med någorlunda säkerhet göras för ett eller möjligen två år framåt. Under den därpå följande tiden kunna så många nya och icke förutsebara moment tillstöta, att beräkningarna övervägande få karaktären av en spekulaton. Redan den omständigheten, att beräkningarna måste grundas på en prognos rörande befolkningsutvecklingen, är i och för sig ett osäkerhetsmoment. Förskjutningen i framtiden mellan olika yrkeskategorier och därmed mellan högre och lägre inkomsttagarskikt måste därtill bli föremål för mer eller mindre lösa antaganden.

Bedömningen av den viktigaste faktorn, inkomstutveckling och levnadsstandard, influeras av samhällsproduktiviteten och konjunkturutvecklingen, faktorer, om vilka ej ens de mest sakkunniga anse sig kunna göra några förutsägelser (jfr Konjunkturinstitutets senaste rapport, sid. 171 ff.).¹ Statistiska kontoret vill därför reservera sig mot att ur det i det följande sammanställda materialet några mera bestämda slutsatser dragas. Skatteunderlagets utveckling har endast undersökts utifrån vissa bestämda förutsättningar, såsom att penningvärdet skall förbli stabilt och prisnivån i huvudsak oförändrad. Ett mera ingående nationalekonomiskt-

¹ Den omvälvning i världsekonomin, som följt efter Koreakrigets utbrott, har som numera är känt väsentligt rubbat de förutsättningar, på vilka den föreliggande utredningen bygger.

Tabell E 1. Skattskyldighetsfrekvensen.

År	Befolkning 1,000-tal	Folkmängd 20-65 år		Inkomsttagare			Antal yrkesverksamma inkomsttagare			
		1,000-tal	i % av folk- mängden	1,000-tal	i % av folk- mängden	i % av folk- mängden 20-65 år	1,000-tal	i % av samtliga inkomst- tagare	i % av folk- mängden 20-65 år	i % av hela folk- mängden
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1943	634,2	452,3	71,32	343,6	54,18	75,97	311,7	90,72	68,9	49,15
1944	654,9	460,9	70,38	355,2	54,24	77,07	321,8	90,60	69,8	49,14
1945	671,6	468,5	69,76	362,0	53,90	77,27	326,6	90,22	69,7	48,63
1946	690,1	476,2	69,00	365,8	53,01	76,82	331,2	90,54	69,6	47,99
1947	703,3	480,6	68,33	378,1	53,76	78,67	341,8	90,40	71,1	48,60
1948	1725,7	2490,4	67,58	399,2	55,01	81,40	355,4	89,03	72,5	48,97
1949	732,8	492,8	67,25	407,0	55,54	82,59	362,2	89,00	73,5	49,43
1950	741,0	495,2	66,83	413,4	55,79	83,48	367,9	89,00	74,3	49,65
1951	749,0	496,3	66,26	417,6	55,75	84,14	371,7	89,00	74,9	49,63
1952	758,0	497,6	65,65	421,0	55,54	84,61	374,7	89,00	75,3	49,43
1953	767,0	498,2	64,95	422,6	55,10	84,83	376,1	89,00	75,5	49,04
1954	778,2	501,2	64,41	425,7	54,70	84,94	378,9	89,00	75,6	48,69
1955	790,0	506,3	64,09	430,7	54,52	85,07	383,3	89,00	75,7	48,52
1956	802,8	512,1	63,79	435,6	54,26	85,06	387,7	89,00	75,7	48,29
1957	815,7	519,0	63,63	442,0	54,19	85,16	393,4	89,00	75,8	48,23
1958	829,1	526,5	63,50	448,4	54,08	85,17	399,1	89,00	75,8	48,14
1959	843,4	535,6	63,50	456,2	54,09	85,18	406,0	89,00	75,8	48,14

¹ Fr o. m. 1948 är Spånga-Hässelby inräknat. Spånga 15,1 vid inkorporeringen.

² Därav Spånga 9,4.

Tabell E 2 a. Beräkning av beskattningsbar inkomst till kommunal inkomstskatt i Stockholms stad åren 1943—59. Belopp i miljoner kronor.

(Befolkningsalternativ 844, inkomstalternativ 1)

	I n k o m s t å r																
	Konstaterade tal (milj. kr.)									Framskrivna tal (milj. kr.)							
	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
<i>Fysiska personer, oskifta dödsbon samt fam.-stiftelser</i>																	
Sammanräkn. nettoinkomst	1,937	2,062	2,197	2,511	2,741	3,037	3,174	3,286	3,604	3,767	3,863	3,979	4,110	4,248	4,414	4,591	4,791
Allm. avdrag	115	129	133	135	138	177	183	189	207	217	222	229	236	244	254	264	275
Kommunala ortsavdrag ..	399	342	354	357	370	403	407	¹ ₄₁₁ 648	¹ ₄₁₆ 655	661	664	668	675	684	691	700	715
Beskattningsbar inkomst..	1,423	1,591	1,710	2,019	2,233	2,457	2,584	¹ _{2,686} ¹ _{2,449}	¹ _{2,981} ¹ _{2,742}	2,889	2,977	3,082	3,199	3,320	3,469	3,627	3,801
<i>Svenska aktieföretag</i>																	
Beskattningsbar inkomst..	223	214	254	474	329	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282
<i>Övr. juridiska personer</i>																	
Beskattningsbar inkomst..	57	56	57	63	60	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64
<i>Summa beskattningsbar inkomst</i>	1,703	1,861	2,021	2,556	2,622	2,803	2,930	¹ _{3,032} ¹ _{2,795}	¹ _{3,327} ¹ _{3,088}	3,235	3,323	3,428	3,545	3,666	3,815	3,973	4,147

¹ Vid tillämpning av nu gällande grunder för kommunala ortsavdragen.

statistiskt klarläggande av de faktorer, som påverka skatteunderlaget, kunde givetvis ha varit önskvärt men skulle ha krävt en avsevärt längre tid och en större apparat än som stått till förfogande.

De inom kontoret gjorda beräkningarna gälla såväl kommunal inkomstskatt som fastighets-skatt. Bland de till kommunal inkomstskatt taxerade omfattar gruppen fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser ca 88 % av samtliga inkomster. Tyngdpunkten har därför självfallet kommit att ligga på utvecklingen inom denna grupp. Därefter har gruppen svenska aktieföretag behandlats och slutligen övriga sex grupper till kommunal inkomstskatt taxerade. Dessa senare representera tillsammans f. n. endast omkring 2 % av samtliga inkomster.

Stadens inkomster av gruppen fysiska personer m. fl. äro beroende dels av antalet skattepliktiga personer och dels av de skattepliktigas inkomster. Till utgångspunkt för beräkningen av antalet skattepliktiga har tagits befolkningsutvecklingen enligt det större inflyttningsantagandet i statistiska kontorets nyligen publicerade prognos. Såsom framgår av tabell E 1 kan man i framtiden vänta sig ett i förhållande till folk-

mängden i arbetsföra åldrar (20—65 år) stadigt ökande antal inkomsttagare (skattepliktiga). Vid studium av tabellen bör observeras dels att vissa tal för år 1946 (det »skattefria» året) avvika från den normala utvecklingen, dels att höjningen av folkpensionerna påverkat intervallen mellan 1947 och 1948. Även inkorporeringen av Spånga—Hässelby bidrager dock till det markerade steget mellan sistnämnda två år.

På grundval av observationer rörande inkomsttagarnas fördelning på olika yrkesgrupper under åren 1943—48 har genom grafisk extrapolation yrkesfördelningen beräknats för åren 1949—59. Härvid har för åren 1949—54 hänsyn tagits till de individuella tendenserna inom de olika yrkesgrupperna. Så t. ex. torde man kunna fastslå, att minskningen i gruppen anställda i husligt arbete kommer att fortsätta och att gruppen icke yrkesverksamma kommer att öka allteftersom de äldre årskullarna bli större. För tiden 1955—59 har antagits att 1954 års yrkesfördelning i stort sett kommer att gälla.

På grund av den ovan berörda osäkerheten i fråga om bedömningen av inkomstutvecklingen i framtiden och på grund av den stora betydelse denna har för skatteunderlagets storlek ha två

Tabell E 2 b. Beräkning av beskattningsbar inkomst till kommunal inkomstskatt i Stockholms stad åren 1949—59. Belopp i miljoner kronor.
(Befolkningsalternativ 890, inkomstalternativ I)

	I n k o m s t å r										
	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
<i>Fysiska personer, oskifta dödsbon samt fam.-stiftelser</i>											
Sammanräkn. nettoinkomst	3,174	3,298	3,634	3,810	3,978	4,123	4,297	4,478	4,697	4,938	5,202
Allmänna avdrag	183	190	209	219	229	237	247	257	270	284	299
Kommunala ortsavdrag	407	{ 1415 655 }	{ 1421 664 }	671	679	686	700	715	733	752	774
Beskattningsbar inkomst	2,584	{ 12,693 2,453 }	{ 13,004 2,761 }	2,920	3,070	3,200	3,350	3,506	3,694	3,902	4,129
<i>Svenska aktiebolag</i>											
Beskattningsbar inkomst	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282
<i>Övr. juridiska personer</i>											
Beskattningsbar inkomst	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64
<i>Summa beskattningsbar inkomst</i>	2,930	{ 13,039 2,799 }	{ 13,350 3,107 }	3,266	3,416	3,546	3,696	3,852	4,040	4,248	4,475

¹ Vid tillämpning av nu gällande grunder¹ för ortsavdragen.

Tabell E 2 c. Beräkning av beskattningsbar inkomst till kommunal inkomstskatt i Stockholms stad åren 1949—59. Belopp i miljoner kronor.
(Befolkningsalternativ 844, inkomstalternativ II)

	I n k o m s t å r										
	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
<i>Fysiska personer, oskifta dödsbon samt fam.-stiftelser</i>											
Sammanräkn. nettoinkomst	3,144	3,250	3,368	3,479	3,550	3,635	3,741	3,851	3,983	4,124	4,280
Allmänna avdrag	181	187	194	200	204	209	215	221	229	237	246
Kommunala ortsavdrag	407	{ 1411 648 }	{ 1416 655 }	661	664	668	675	684	691	700	715
Beskattningsbar inkomst	2,556	{ 12,052 2,415 }	{ 12,758 2,519 }	2,618	2,682	2,758	2,851	2,946	3,063	3,187	3,319
<i>Svenska aktiebolag</i>											
Beskattningsbar inkomst	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282
<i>Övr. juridiska personer</i>											
Beskattningsbar inkomst	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64
<i>Summa beskattningsbar inkomst</i>	2,902	{ 12,998 2,761 }	{ 13,104 2,865 }	2,964	3,028	3,104	3,197	3,292	3,409	3,533	3,665

¹ Vid tillämpning av nu gällande grunder för ortsavdragen.

alternativa beräkningar utförts. I det ena fallet (alternativ I) ha de individuella utvecklingstendenserna inom varje yrkeskategori granskats och framskrivits. Hänsyn har tagits bl. a. till om vissa grupper under efterkrigsåren erhållit mindre kompensation för levnadskostnadsstegringar än andra. I det andra fallet (alternativ II) har på grundval av reallöneutvecklingen under

ett antal år antagits en konstant årlig höjning av reallönerna med 1 %, lika för alla grupper av inkomsttagare. Då lönestoppet väntas upphöra på nyåret 1951 har dock en något större ökning, nämligen 2 %, ansetts rimlig för detta och det följande året. Av de två antagandena torde det förstnämnda få betraktas som relativt optimistiskt och det andra som kanske väl pessimistiskt.

Tabell E 2 d. Beräkning av beskattningsbar inkomst till kommunal inkomstskatt i Stockholms stad åren 1949—59. Belopp i miljoner kronor.

(Befolkningsalternativ 890, inkomstalternativ II)

	I n k o m s t å r											
	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	
<i>Fysiska personer, oskifta dödsbon samt fam.-stiftelser</i>												
Sammanräkn. nettoinkomst	3,144	3,263	3,396	3,519	3 620	3,731	3,872	4,018	4,194	4,386	4,594	
Allmänna avdrag	181	188	195	202	208	215	223	231	241	252	264	
Kommunala ortsavdrag	407	{ ¹ 415 655	{ ¹ 421 664	671	679	686	700	715	733	752	774	
Beskattningsbar inkomst	2,556	{ ¹ 2,660 2,420	{ ¹ 2,780 2,537	2,646	2,733	2,830	2,949	3,072	3,220	3,382	3,556	
<i>Svenska aktiebolag</i>												
Beskattningsbar inkomst	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	
<i>Övr. juridiska personer</i>												
Beskattningsbar inkomst	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	
<i>Summa beskattningsbar inkomst</i>	2,902	{ ¹ 3,006 2 766	{ ¹ 3,126 2,883	2,992	3,079	3,176	3,295	3,418	3,566	3,728	3,902	

¹ Vid tillämpning av nu gällande grunder för ortsavdragen.

Sedan korrektion för de enligt befolkningsprognosen väntade ändringarna i befolkningens köns- och ålderssammansättning införts, har den sammanräknade nettoinkomsten beräknats för vart och ett av inkomståren 1949—59, se tabell E 2. I dessa siffror har hänsyn sålunda tagits till förändringar i 1) befolkningsutveckling, 2) skattskyldighetsfrekvens, 3) yrkesfördelning, 4) medelinkomsternas storlek, 5) levnadsstandard samt 6) köns- och åldersfördelning. Utan nämnvärd arbetslöshet har en god konjunktur på basis av 1948 års levnadskostnads- och prisnivå antagits komma att råda.

De kommunala ortsavdragen, som huvudsakligen äro beroende av antalet inkomsttagare, ha antagits höjda i enlighet med beslut av 1950 års riksdag. Som av tabell E 2 framgår ökas avdragens storlek med drygt 50 %. I kronor räknat inträder en motsvarande minskning av den beskattningsbara inkomsten för fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser.

Stadens inkomster från den näst största gruppen inkomsttagare, svenska aktiebolag, låta sig icke beräknas genom enkla extrapoleringar eller korrelationsberäkningar. Om man grafiskt återger de till 1948 års prisnivå omräknade aktiebolagsinkomsterna från 1937 till 1948, finner man sådana variationer, att några slutsatser om framtiden icke kunna dragas. Enligt konjunktur-

institutet skulle man dock för de närmaste åren kunna räkna med ett i stort sett oförändrat konjunkturläge, bl. a. beroende på en medveten stabiliseringspolitik från statsmakternas sida. Även tillkomsten av 1948 års spärrkontolag, vilken bl. a. föreskriver att en viss procent av bolagens vinster skall insättas på ett statligt spärrkonto, bidrager till en stabilisering av bolagens redovisade vinster.

1948 års aktiebolagsinkomster, 282 milj. kronor, ligga något över genomsnittet för de senaste 10 åren. Möjligen kan antagas, att de under de närmaste åren komma att fluktuera kring detta tal. Även om avvikelserna något år skulle uppgå till 10 %, påverkar detta det totala skatteunderlaget med mindre än 1 %.

Den totala beskattningsbara inkomsten för övriga juridiska personer har under åren 1943—48 visat sig relativt konstant. Även här torde det vara försvarligt att låsa fast inkomsten på 1948 års nivå, 64 milj. kronor. Posten är i förevarande sammanhang av ringa betydelse.

Redogörelsen är som redan framhållits grundad på en befolkningsutveckling enligt det större flyttningsantagandet i statistiska kontorets prognos (1959 års folkmängd = 844,000). Ett 50 % större inflyttningsöverskott, varigenom folkmängden år 1959 skulle stiga till 890,000, ökar skatteunderlaget i relativt obetydlig grad eller

Tabell E 3. Summa beskattningsbar inkomst samt summa skattekröror i kommunal inkomstskatt samt fastighetsskatt i Stockholms stad åren 1943—59, beräknade med fyra alternativa antaganden rörande befolkningsutveckling och inkomstutveckling.

Inkomst år	Budgetår	Summa beskattn. bar inkomst (milj. kr.)				Fastigheternas beskattade värden (milj. kr.)	Summa skattekröror (milj. kr.)						
		Inkomstalt. I		Inkomstalt. II			Inkomstalt. I		Inkomstalt. II		Medeltal mellan kol. 8 och 10	Medeltal mellan kol. 9 och 11	
		Befolkn.-alt. 844	Befolkn.-alt. 890	Befolkn.-alt. 844	Befolkn.-alt. 890		Befolkn.-alt. 844	Befolkn.-alt. 890	Befolkn.-alt. 844	Befolkn.-alt. 890			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1943	1945			1,703		267			19,70				
1944	1946			1,861		283			21,44				
1945	1947			2,021		290			23,11				
1946	1948			2,556		299			28,55				
1947	1949			2,622		308			29,30				
1048	1950			2,803		321			31,24				
1949	1951	2,930	2,930	2,902	2,903	330	32,60	32,60	32,32	32,33	32,46	32,46	
1950	1952	13,032	13,039	12,998	13,006	350	133,82	133,89	133,48	133,56	133,65	133,72	
		2,795	2,799	2,761	2,766		31,45	31,49	31,11	31,16	31,28	31,32	
1951	1953	13,327	13,350	13,104	13,126	360	136,87	137,10	134,64	134,86	135,75	135,98	
		3,088	3,107	2,865	2,883		34,48	34,67	32,25	32,43	33,36	33,55	
1952	1954	3,235	3,266	2,964	2,992	370	36,05	36,36	33,34	33,62	34,69	34,99	
1953	1955	3,326	3,416	3,028	3,079	380	37,06	37,96	34,08	34,59	35,57	36,27	
1954	1956	3,428	3,546	3,104	3,176	390	38,18	39,36	34,94	35,66	36,56	37,51	
1955	1957	3,545	3,696	3,197	3,295	400	39,45	40,96	35,97	36,95	37,71	38,95	
1956	1958	3,666	3,852	3,292	3,418	410	40,76	42,62	37,02	38,28	38,89	40,45	
1957	1959	3,815	4,040	3,409	3,566	420	42,35	44,60	38,29	39,86	40,32	42,23	
1958	1960	3,973	4,248	3,533	3,728	430	44,03	46,78	39,63	41,58	41,83	44,18	
1959	1961	4,147	4,475	3,665	3,902	440	45,87	49,15	41,05	43,42	43,46	46,28	

Inkomstalt. I: Inkomstutveckling enligt extrapolerade diagramkurvor.

” II: 1 % årlig höjning av medelinkomsterna (1951—1952 2 %).

¹ Vid tillämpning av nu gällande grunder för ortsavdragen.

med ca 7 %, jfr tabell E 3. En så kraftigt ökad inflyttning får likvisst anses osannolik. Allvarigare är, om *medelinkomstnivåns höjd* skulle ha felbedömts. Spännvidden år 1959 mellan de båda alternativa antagandena rörande inkomstutvecklingen stiger till hela 11, respektive 13 %, jfr bild 22/2.

Hittills har endast den kommunala inkomstbeskattningen behandlats. Då det samlade fastighetsvärdet mellan de allmänna fastighetstaxeringarna nästan endast varierar med byggnadsproduktionens omfattning, äro förutsättningarna för uppskattningar av skatteintäkterna här gynnammare än beträffande den kommunala inkomstskatten. Som synes i tabell 2 har *fastigheternas beskattningsbara värde* (5 % av taxeringsvärdena) under åren 1943—48 ökat med nästan jämnt 10 milj. kronor årligen. Byggnadsverksamhetens variationer år från år inverka således icke avsevärt, varför man torde kunna räkna med en fortsatt stegring i samma takt. Då emellertid en ny allmän fastighetstaxering är bestämd att äga rum 1951 måste man räkna med en ytterligare höjning av fastighetsvärdena detta taxeringsår

(vilket motsvarar inkomståret 1950). Försiktigtvis har denna ökning beräknats till 200 milj. kronor eller 10 milj. kronor i beskattningsbart värde, vilket är knappt hälften av den antagna levnadskostnadsökningen från föregående allmänna fastighetstaxering 1945. Den sammanlagda ökningen i antalet skattekröror mellan (inkomst-)åren 1948—59 skulle alltså bli 1,2 milj. eller ca 38 %.

Såsom inledningsvis nämnts måste resultatet av föreliggande beräkningar tolkas med stor försiktighet och med beaktande av det stora antalet ovissa faktorer. Förutom de reservationer, som tidigare gjorts, må framhållas att ett stort antal svävande lagstiftningsfrågor kunna inverka på slutresultatet. Dit höra exempelvis sambeskattningsproblemet och hyresregleringen.

Den närmaste ledningen av utredningsarbetet har handhåfts av fil. kand Hans-Georg Lindgren.

Stockholms stads statistiska kontor den 10 juni 1950.

IVAR ÖMAN

Hans-Georg Lindgren